

פרק ראשון

שבע מצוות השקולות כנגד כל המצוות

על שבע מצוות אומרים חז"ל שהן "שקולות" כנגד כל התורה או כל המצוות. ענין "שקול" הוא על דרך שאמרו "שקול משה כנגד כל ישראל" שהכוונה היא כי מרע"ה הוא הצורה של הכלל ישראל. וכן גם מצוות אלו שהן "שקולות" כנגד כל המצוות הן הצורה של כל המצוות.

שבעת המצוות השקולות אלו הן:

א. "כל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה" (ספרי שלח על פט"ו, כב-כג. ותולין ה.).

ב. "ציצית שקולה כנגד כל המצוות" (רש"י שלח לך טו, מא).

ג. "למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ע"ג לומר שהמחלל את השבת כעובד ע"ג שאף היא שקולה כנגד כל המצוות, וכה"א בעזרא ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצוות ואת שבת קדשך הודעת להם" (מוכא ברש"י שלח שם, ובשמו"ר פכ"ה, יב).

ד. "אפילו כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה" (ירושלמי פאה א, א.).

ה. "גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה" (נדרים לב.).

ו. "ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצוות" (ב"ב ט.).

ז. "מעשה בריב"ב ורב מתיא בן חרש ור' חנינא בן אחי ר"י ור"י ור' יונתן שהיו יוצאין לחו"ל והגיע לפלטוס וזכרו את א"י וזקפו עיניהן וזלגו דמעותיהן וקרעו בגדיהן וקראו את המקרא וירשת וישבת בה ושמרתם לעשות. אמרו ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה" (ספרי ראה פיסקא פ', והובא בילקוט סי' תתפ"ה).

- הבעל הטורים מונה גם את התשובה עם השקולות וז"ל בנצבים סוף חמישי: "כי תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, כי המצוה הזאת כו' - כי תשוב אל ה' אלוקיך וסמיק ליה כי המצוה הזאת לומר שקולה היא התשובה כנגד כל המצוות כולן".

אמרנו כי במצוות שקולות משום צורת המצוות נגעו בהן. אולם, אם בצורת המצוות מדובר, לכאורה צורה אחת יש לדבר ולא שבע צורות, וריבוי הצורות עד שבע צריך ביאור.

והנה המצוות כולן ניתנו לאדם מישראל להשלים צורתו להפליא – "לא ניתנו מצוות אלא לצרף בהן את הבריות" (ויקר"ר פיג.ג). והאדם, שהוגי הדעות שלנו קראוהו "עולם קטן" הוא באמת עולם גדול מאד בריבוי כוחותיו, ולכן לא יפלא שכל חלק מכוחותיו יש לו צורה מיוחדת, ויובן ענין שבעת המצוות השקולות על דרך זה:

הכפירה בעבודה זרה – צורת כח ההערכה

צדקה – צורת המידות שהוא כח הנתינה

ציצית – צורת כח הזכירה שהיא הידיעה בפועל

מילה – קדושת הגוף

תורה – קדושת הדעת

שבת – קדושת הזמן

ארץ ישראל – קדושת המקום

על ביאור שבעת ענינים אלה סובב כל המאמר של קונטרס זה.

דעת לנבון נקל איך המצוות השקולות הן צורת חלקי האדם. רק כח ההערכה וכח הנתינה צריכים ביאור. כח הנתינה בניגוד לכח הנטילה מתבאר ב"קונטרס החסד" ב"מכתב מאליהו" ח"א: כל המידות הטובות כלולות ב"כח הנתינה", וכל המידות הרעות – בכח הנטילה – יעוין שם.

כח ההערכה הוא מעקרי פעולות השכל*: השכל חושב מחשבות מופשטות ומעשיות – ומעריך. רבינו יונה כותב בשע"ת ג, קמח: "מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו (משלי כז, כא) – פירושו: מעלות האדם לפי מה שיהלל. אם הוא משבח המעשים הטובים והחכמים והצדיקים תדע ובחנת כי איש טוב הוא ושורש הצדק נמצא בו כו'. ואם יתכן כי יש בידו עונות נסתרים, אבל מאוהבי הצדק הוא ולו שורש בבחירה והוא מעדת מכבדי ה'". כך מתאר רבינו יונה את כח ההערכה באדם, ועד כמה שכח זה הוא עיקר גדול במהות האדם. ויש לשים לב בדברי רבינו יונה: בכח ההערכה תלויה בחירת האדם, כי האדם בוחר במה שהוא מעריך!

העבודה תלויה במי או במה שמעריך האדם ביותר. וזאת לדעת כי העוה"ז הוא עולם הערכים, אשר ביד האדם לקבוע לעצמו סולם הערכים שלו, ועיי' בגור אריה להמהר"ל בפ' בחקותי בפרשת הערכים שהתורה משתמשת במלת "ערכך" במקום "ערך", ובאר המהר"ל כי ההערכה תלויה בפרטיות האדם, מה הוא מעריך ביותר (כלומר שוהי פעולה סוביקטיבית ביותר) אשר על כן ערך הוא תמיד "ערכך" – הערך שלך.

*דעת לנבון כי כח ההערכה הוא ביסוד של הבחירה. מה שאדם מעריך ובוחר – הוא זוכר. הרי הערכה וזכירה הם עיקרים ושכליים. כח הנתינה הוא בסיס המידות.

די בביאור זה כדי להבין כי הכפירה בע"ז היא גם כן צורה של כח עיקרי מאד בפרטי הענין יבואו להלן בעה"י.

הסדר שקבענו לשבעת השקולות מראה שהן מתחלקות לשני חלקים: שלוש לכוחות הערכה נתינה וזכירה, – וארבע קדושות. איננו אומרים כי סדר זה מוכרח, כי בודאי ניתן לסדר אותן גם באופן אחר. אך במשך שנות ההריון שלנו עם השקולות כשהענין כולו קרם עור וגידים ועצמות, מצאנו הסדר הנוכחי הטוב ביותר מצד שנתגלה במשך הזמן קשר פנימי בין השקולות כפי סדר זה, והן מצד העבודה אמנם קובעים עבודה מעשית על שבעת השקולות בהיותן תמצית כל המצוות כהוכיח הסדר הנוכחי את עצמו כהסדר הטוב ביותר.

ברור הוא: בתורה האלקית אין מקרה. כאשר מצינו שבע מצוות שקולות כנ"ל המצוות הרי הן בדיוק ובדוקא שבע, לא פחות ולא יותר, ובהכרח יש סדר ביניהן. מ עלינו לבאר אותן אחת לאחת, ואחרי שנגמור בע"ה לבאר כל השבע נתבונן כי הצורה של כל מצוות התורה ומהי משמעות צורה זו לעבודתנו.

די בביאור זה כדי להבין כי הכפירה בע"ז היא גם כן צורה של כח עיקרי מאד באדם, טרטי הענין יבואו להלן בעה"י.

הסדר שקבענו לשבעת השקולות מראה שהן מתחלקות לשני חלקים: שלוש צורות לכוחות הערכה נתינה וזכירה, - וארבע קדושות. איננו אומרים כי סדר זה הוא מוכרח, כי בודאי ניתן לסדר אותן גם באופן אחר. אך במשך שנות ההריון שלנו עם ענין השקולות כשהענין כולו קרם עור וגידים ועצמות, מצאנו הסדר הנוכחי הטוב ביותר, הן מצד שנתגלה במשך הזמן קשר פנימי בין השקולות כפי סדר זה, והן מצד העבודה אם אמנם קובעים עבודה מעשית על שבעת השקולות בהיותן תמצית כל המצוות כולן - הוכיח הסדר הנוכחי את עצמו כהסדר הטוב ביותר.

ברור הוא: בתורה האלקית אין מקרה. כאשר מצינו שבע מצוות שקולות כנגד כל המצוות הרי הן בדיוק ובדוקא שבע, לא פחות ולא יותר, ובהכרח יש סדר ביניהן. מעתה, עלינו לבאר אותן אחת לאחת, ואחרי שנגמור בע"ה לבאר כל השבע נתבונן כיצד הן הצורה של כל מצוות התורה ומהי משמעות צורה זו לעבודתנו.

וזהו נגדו בהן, אולם, אם בצורת המצוות צורות, וריבוי הצורות עד שבע צריך

ליתן צורתו להפליא - "לא ניתנו מצוות הן, שהוגי הדעות שלנו קראוהו "עולם, ולכן לא יפלא שכל חלק מכוחותיו יש קולות על דרך זה:

הן של קונטרס זה.

וזהו חלקי האדם. רק כח ההערכה וכח כח הנשילה מתבאר ב"קונטרס החסד" וזהו ב"כח הנתינה", וכל המידות הרעות

אצל חושב מחשבות מופשטות ומעשיות וצריך לבטלן וכו' לזהב ואיש לפי מהללו יחלי. אם הוא משבח המעשים הטובים ושושן הצדיק נמצא בו כו'. ואם יתכן א וילי שורש בבחירה והוא מעדת מכבדי הן, ועד כמה שכת זה הוא עיקר גדול בכת ההערכה תלויה בחירת האדם, כי

יותר, וזאת לדעת כי העוה"ז הוא עולם שרבים שילו, ועיי' בגור אריה להמהר"ל ז צליל "ערכך" במקום "ערך", ובאר ה הוא מעריך ביותר (כלומר שוהי פעולה הך" - הערך שלך.